

ISABEL BENITEZI ELKARRIZKETA

euskaraz

Isabel Benitez *Coordinadora Obrera Sindical* sindikatuko (Països Catalans) militantea da. Emakume langilearen auziari dagokion militantziagatik ere ezaguna da eta gaiaren inguruko hainbat testu eta artikulu idatzi ditu. Hurrengo elkarrizketan Covid-19k sortu duen egoeraz hitz egiten digu, oro har langile klasearen bizi eta lan baldintzetan eragiten ari den ondorioez eta, zehazkiago, emakume langileen baldintzez.

-Azken asteotan ikusi ahal izan dugu osasun-krisia langile-klasearen aurkako erasoaldi politiko nabaria ezkutatzen ari dela, interes ekonomikoei erantzuten dien sistema batek eragindakoa. Zein da zure analisia koronabirusak eragindako egoerari buruz, eta nola ari da eragiten hori langile klasean, eta zehazki emakume langilearengan?

Osasun-krisi horrek urrunetik ikusten ari ginen krisi ekonomiko bat katalizatu du: superproduktzioaren eta irabazi-tasa berreskuratzeko bilaketa desesperatuaren krisia. Kapitalaren (eta bere ordezkari politikoen) joera. Kapitalaren balorizazio-zikloak beti epe motzera begiratzen du, eta, horren ondorioz, ekoizpen-moduaren barne-kontraesanek bere horretan dira. Kontraesanen alderdietako bat, haren jarraikortasuna bera mehatxatzen duena, epe ertain-luzera iraunarazteko baldintzen jarraikortasunari dagokiona da: erreproduktzio soziala, emakume langileek protagonismo dramatikoaren duten esferetako bat, baina ez soldatapekoak ez diren zaintza-lanetan duten presentziagatik bakarrik, baita ekonomia formalean dutenagatik ere. Bigarren alderdi horretatik hasita, esparru sozio-sanitarioan, merkataritzan eta mendekotasunaren arretan lan-indarra oso feminizatuta dago eta behin-behinekotasunak, lanaldi partzialek eta soldata baxuek definitzen dute, baina era berean, atzeritartasun-legeek eta etxeko lan ordainduei aplikatutako salbuespen-legeen ondorioz guztiz hierarkizatua dago. Langile migratuek eta paperik gabekoez ari gara, adibidez. Diru-sarreraren beherakadaren eta lan-baldintzen lehertze testuinguru orokor honetan (epaitegi gehienak praktikan laneko segurtasun- eta higiene-arauak eteten ari dira, adibidez), formalki soldatapekoak diren langileen osasunean, diru-sarreretan eta bizi-baldintzetan duten inpaktua izugarria da. Aztertu beharreko gaietako bat da, adibidez, ekonomia informalean itotzeak duen eragin diferentziala, non emakumeak ere asko diren (migratzaileak eta bertakoak).

Bestalde, etxeko lanen eta etxeko zaintzaren alderdiak (ez merkantilizatuak), gainera, egiturazko indarkeria-arriskua dakar (familia patriarkalaren berezkoa), eta hori ezin da leundu "familiar laguntzeko politiken" izenpean. Emakumeentzat, mendeko pertsonentzat,

zein haurrentzat tratu txarrak ematen dituztenekin konfinamenduak adieraz dezakeenetik harago joan behar da, baita langile klaseko familien barruan lan banaketa sexualak dakarren karga desberdinetik harago ere. Azken hamarkadan "zaintza-krisiaz" asko hitz egin den arren, ia ez da adierazi familia "erreprodukzio sozialeko unitate" gisa pobrea, miserablea eta eskasa dela, eta kapitalaren aldetik, zein maila kolektiboan eskatzen zaion ongizate kolektiboa bere gain hartzeko ez dela gai.

Sektore "aurrerakoi" batzuk, baita feminista batzuk ere, diskurtso familista bat elikatzen ari dira gizarte-sakabanatzearen aurrean, eta horrek atzera egitea dakar familia merkatulegeen babesleku gisa planteatzeak dituen kostu politiko eta sozialen azterketan. Nahiz eta familia logika instrumentala (hainbeste duzu, hainbeste balio duzu) leuntzen duen espazio bat izan, horrek ez du esan nahi emantzipaziorako potentziala duenik. Konfinamenduarekin agerian geratzen ari den zerbait dira familia eta familia-etxeak, "euste-dike" gisa, ez dituztela inolaz ere behar kolektiboak estaltzen, eskuak eta oinak lotuta dituzten "erreprodukzio sozialerako" unitateak dira, merkatuaren dinamikaren eta zerbitzu publikoen horniduraren menpe daudenak. Eta hor kapitalismoaren krisiaren eta langile klaseko emakumeen itxurazko esparru orokorrera bueltatzen gara. Halaber, langile klaseko emakumeak dira, bizi-luzetasunagatik eta lan-urteetako gaixotasun kronikoengatik (merkantila edo ez-prekarioa eta esklabutza egoerakoa), mendekotasunaren arretarako zerbitzuen edo zerbitzu sozio-sanitarioen erabiltzaile nagusiak, eta beraz, "egoitza" ereduetan (orain "hiltegi" bilakatuak) edo osasungintzan, adinekoei ematen zaien arreta merkantilizatzeak esan nahi duenaren lehen lerroko hartzailleak ere badira. Zerbitzu publikoen eta osasunaren eredu osoaren krisia da era berean "zaintza krisia". Ez dago osasunari buruzko ikuspegi komunitario, prebentibo, integral, kolektibo eta indibidualik, ezta osasunaren kontzeptuari berari buruzkorik ere. Horri eusteak klase-joera patriarkal eta xenofoboa erakusten du maila guztietan, eta langile sozio-sanitarioek osasun-krisiaren tratamendua humanizatzeko egiten duten ahalegin boluntarista ez da gai langile klasea aberetzat hartzen ari direnaren ebidentziari aurre egiteko. Ez gaituzte zuzenean sakrifikatzen, baina konfinamenduan milaka pertsona egoitzetan eta haien etxeetan hiltzen uzten ari dira; ospitaleetan heriotza eta jaiotzak deshumanizazioaren monumentu bihurtzen ari dira.

Ez da konfinamendu indiskriminatuaren eta alde bakarreko ikuspegiaren (konfinamendu erosoan imajinario klasistarekin) kostu soziala aztertzen ari (klase sozialaren, sexuaren eta adinaren arabera desberdina). Gehiegi ez luzatzeagatik, baina bai gogoetarako elementu batzuk jaurtitzegatik: ikuspegi "ospitalezentrikoa" – lehen mailako arretaren kaltetan –, farmazia-industriak eta osasun-ereduaren joera androzentrikoak dominatua; adibidez, ez du kontuan hartu gainmedikazioak konplikazio medikoetan duen eragina; indarkeria obstetrikoa lehendik bazegoen, ospitaleak gainezka egonda, larriagotu egiten da emakumeen borondatearen gaineko abusua. Lehendik suizidioek eragindako gizarte-larrialdi egoera bagenuen (eta emakume langileen gainmedikazioa ansiolitiko edo antidepresiboekin), hori guztia kontuan hartzen al da kostu/onura kolektiboen balantzean? Katalunian jada antzematen hasi direnari buruz ez hitz egiteagatik: infartuak osasun larrialdi gisa "desagertzea". Asaldatzekoa da deskonfinamendu progresiboko planetan Oriol Mitjà bezalako *influencer* aditu batek berriz ere ganaduaren ikuspegi hori errepikatzea: lehenik, merkataritza-eremu handiak irekiko dituzte, funtsezkoak ez diren jatetxeak eta zerbitzuak... eta gero, eskolak. Oraindik larriagoa da ikuspegi mediko eta farmakologiko horrek gizarte-imaginarioa dominatu izana, kasu askotan ez ezagutzagatik, osasun-arreta basakeria terapeutikoarekin nahasten da.

-Ilgandean, hilak 29, Sanchez presidentek deitutako ezohiko Ministro Kontseiluak mugimenduak erabat mugatzea onartu zuen, funtsezko jardueretako langileenak

izan ezik. Horien artean, zenbait sektore feminizatu sartu direla ikus dezakegu: osasun-zerbitzuak, garbiketa, etxeko langileak, ... Zein da emakume horiek lan-baldintzei dagokienez bizi duten egoera?

Kontuan hartu behar dugun lehen arazoa formalki alta eman gabe lan egiten duten etxeko langileen kopuru handia da, baita internen egoera larria eta hauetako askoren paperik eza. Bigarrenik, erregimen orokorreko langileek baino are gutxiago babesten dituen gizarte-segurantzako araubide berezi baten mende daudela. Gaineratu behar da, "etxea" espazio sakratua dela, eta Lan Ikuskaritzako tresna ahulak ezin direla bertan sartu. Hori guztia jasanezina da, funtsezko zerbitzutzat hartzen direnez eta aparteko babes-esparrurik ez dutenez (haien erregimena eta lantokia ezohikoa den bezala), lan hori infernu bihurtuz. Horrela, pandemiari eusteko ikuspegi ofizialaren logikari jarraituz, kanoi-bazka bihurtzen ditu haientzat eta haien familia-ingurunearentzat.

Langile sozio-sanitarioak (ez bakarrik ospitaleak, etxerik gabeko pertsonentzako aterpeak, jantoki sozialak, ...) babesik gabe egotea, lehenago edo beranduago ezaguna den gairitu beharreko sekretua da eta ikusi beharko da zein izan den profesionalak euren artean kontagiatzeak kolapsoan izan duen eragina, osasun zentroak infekzio foku bilakatu baitira. Oso larria da langileak salatzen ari diren protokoloen arbitrariotasuna (norbera babesteko ekipamenduen eta langileen eskuragarritasunaren arabera doituak), testik ez egotea eta, aldi aldakor batean sintomak garatzen ez badira, lanean jarraitzeko eskakizuna, adibidez.

Heroi gisa tratatzen dira eta gauero txalotzen dira, baina, egia esan, inor ez da serio hitz egiten ari erizain batek urtean zehar pilatzen dituen ehunka kontratuez, opor ezaz, etab. Horrez gain, lehen lerroan egoteak egoera larriagotu du, *militarizatu* egin dira: SND/295/2020 Ministerio Aginduaren bidez, haien patroiak baimenduak izan dira zerbitzua ematearen alde, atsedanak eta Langileen Estatutuetao oinarriko eskubideak urratzeko. Salbuespen batzuetan izan ezik, epaitegiek babes-ekipamendurik gabe lan egitera behartzen dituzte, Mediku Elkargoko bioetika komiteak ere osasun publikoaren eta bere elkargokideen eskubideen kontra doan irizpide hori onartu du. Osasun pribatuak nahi badu, "laguntzen" duen bitartean milaka ospitale-ohere dauzka hutsik, erabilerarik gabeko ekipamenduak, ... kenduko al zaizkio lizentziak osasun pribatuari sektore publikoko langileei ezartzen zaizkien irizpide gogorrak urratzeagatik? Zentzugabekeria itzela da.

-Sektore feminizatu prekarioenen artean, azpimarragarria da etxeko eta barneko langileen kolektiboa, urteak daramatzate gainera lan baldintza hobeen alde borrokan. Apirilaren 2an, Ministroen Kontseiluak aparteko diru-laguntza bat onartu zuen etxeko langileentzat. Zer aldatzen du erabaki horrek? Zer muga ditu?

Erabaki hori etxeko langileen salbuespenezko erregimenak eragindako "ahantzura" bati erantzuten saiatu da. Petatxu asaldagarria da. ATH-ELE etxeko langileen sindikatuak adierazi duenez, ez ditu alarma-egoera hasi aurretik altan ez zeudenak babesten (erregularizatu gabeko eta paperik gabeko langile guztiak kanpo uzten ditu, beraz), aurretiazko kotizazio-oinarrien %70eko zenbatekoak ezkutatu egiten du dagokionaren azpitik kotizatzea dela sektore honetan nagusi eta interesgarria da, halaber, eskaera egiteko epe bat ezartzea prozedura ezarri gabe. Kobratzeko datari buruz hitz egin beharrik ere ez dago ... Beste neurri "sozial" batzuekin gertatzen ari den bezala (hipotekei, alokairuei eta abarrei dagokienez), filtro burokratiko eta administratiboaren pisua izugarria da, eta horrek atzerapenak eragingo ditu, iristen direnerako jada berandu izango delarik, baina ordurako propaganda eta kontentzio sozialerako efektuak euren funtzioa egingo dute.

-Agerikoa da Covid-19ak sortutako osasun-krisiak aurreikusgarria zen krisi sozioekonomiko bat bizkortu duela. Zure ustez, zer ondorio ekarriko ditu krisi ekonomikoak? Zein posiziotan gera daiteke langile klasea, eta zehazki emakume proletarioa?

Asko iragarri den *impass* koiuntura batean gaude, letra txikia eta "erreskate sozialeko" neurriek gure bizitzetan izango duten benetako eragin materiala ikusi beharko da. Bai enplegu-suntsiketari dagokionez, bai eskubideen atzerakadari dagokionez, bai porrot ekonomikoari dagokionez, bizitzaren kostuari aurre egiteko ezintasunagatik. Langile klaseak bere osotasunean eta, bereziki, emakumeok asko jokutzen dugu krisiaren ikuspegian, bai irakurketa politikoan, bai egiteko premia larrian, eta ez soilik *obedientzian*. Oro har, hainbat belaunaldiren etorkizuna dago jokoan, etorkizun oinarrizkoena, *bizirautearena*. Aurrean munstro bat dugu, eta horren aurrean makurtu eta ezkutatzea ez da aukera bat; kolektiboki eta ofentsiban bakarrik gelditu ahal izango dugu, munstroaren kontrola hartuz.

Hitz formalagoetan esanda, eskaintzen ari diren laguntza-paketea baloiari aurrerantz ostikada bat baino ez da, eta horietan enpresa-erreskate zuzenaren ikuspegia da nagusi (kapital handiarena, nahiz eta enpresa txiki eta ertainak negar-eragiletzat hartu), lan-kostuak ia %100ean edo zeharka diruz lagunduz, likidezia injektatuz, banku pribatuaren bidez (errentagarritasun-nitxo berriak eskainiz). Hori zor publikoaren sorgin-gurpila da, langile klaseak mantentzen dituen kotizazioen eta zergen kontura, eta, harrigarria bada ere, ekoizpenaren diru-bilketa estruktura ukitu gabe uzten du. Are gehiago, gobernuak erosteko ahalmenaz (izan oinarrizko errenta, izan gutxieneko errenta edo ezohiko prestazioak) eta osasun-sistema indartzeaz baino ez du hitz egiten, baina ez dago egoera klasista honetara eraman gaituzten funtsezko faktore guztiak zalantzan jartzen dituen zantzurik txikiena ere.

Emakume proletariook egiturazko gain-esplotazio baten kate-begi izaten jarraitzea espero dezakegu, eta kate hori maila ahulenean oinarritzen da beti politikoki eta sozialki: emakume gazteak, migranteak, prekarioenak klase ikuspegia duen erantzun ofentsibo baten lidergotza aurrera eraman behar dugu. Lehen ez genuen ezer eta oraindik esklabutza egoera nabariagoan bizitzea soilik espero dezakegu, iristen ez diren soldatekin eta lan ezegonkorrekin; biziraupen hutsa. Aurretik ezagutzen genituen baldintza horiek larriagotu egingo dira, eta merkantzia- sexual eta -erreproduktibo bihurtzen gintuzten presioak areagotuko dira.

Lehen, erditzeaz hitz egiten nuen, baina abortatzeko eskubideaz ere hitz egin behar da, eta nazioarteko elementua sartzeko ere baliatu nahi dut, ez baikara bizi zentro inperialistaren eta haren periferiaren gainerako indar korrelazioetatik kanpo. AEBko zenbait estatutan, konfinamendua eta osasun-larrialdia aprobetxatuz, egin duten lehenengo gauza haurdunaldiaren borondatezko etenduren osasun-arreta bertan behera uztea izan da, gogora dezagun gaur egun Andorran abortatzea legez kanpokoa dela. Espainiako Estatuan ere, sexu- eta ugalketa-osasunari buruzko hainbat behatokik ohartarazi dute emakumeen osasunerako zerbitzu kritikoa dela; izan ere, gutxienez hiru bisita egiteko sistemak (eskaera egitekoa, derrigorrezko hausnarketa-egunen ondorengoa eta tratamendua ematekoa), lehen mailako arretako zentroak ixteko dinamika batean, ospitaleen kontzentrazio egoera batean, HBE aukera galarazten eta zailtzen ari da orokorrean, eta, bereziki, emakume gazteei, etorkinei ...

Era berean, pandemia "purga natural" moduko bat bezala ulertzen duten diskurtso "neomalthusiarren" azaleratzea kontuan hartu behar dugu, klase sozialak eta leku geografikoak bereizten dituen purga horren atzean dauden determinante sozialak alde batera uzten baititu. Baina baita alderantzizkoa ere: familiaren erreskatea eta haren garrantzia, demografikoki errekuperatu behar garela (erditzea gure paper soziala dela) ... Diskurtso politikoan ikuspegi askok mehatxatzen dute ekonomia kapitalistek eskaintzen diguten berdintasun-tarte estuan aurrera egitea, eta haien konbinazio zehatzak aldatu egingo dira gure testuinguruan, baina diskurtso familista oportunistak (berriz ere esanahia ematearen ideiar oso lotua, ejerzituarekin edo aberri espainiarrarekin egiten ari diren bezala) oso presente dago "komunen" intelektualtasunaren barruan, eta hori, aurrerapena izatetik urrun, atzean geratzea da, berriz ere, osasun krisiaren aurretiko miseria sozialean.

Azkenik, osasun-krisiari eusteko planteamenduak dagokionez, bada paradoxa kritikoa bat. Ipar Globalean, osasun-sistema publikoen saturazioa saihesteko, kutsatze masiboa gelditzen joateko klabeetan egiten zaio erreferentzia konfinamendu bereizi gabeari. Osasun-sistema horiek ez dira unibertsalak eta hala ere, ikusten dugu sistema horiek ez dituzten Hegoafrikan, Indian edo Hego Amerikako herrialde askotan neurri berberak aplikatzen ari direla: konfinamendua, detekzio eta arreta medikorako bitartekoen gabezia, kaleen militarizazioa, kontrol poliziala, Filipinetan gobernuak agindu du konfinamendua saltatzen dutenak hiltzeko. Nire ustez, gizarte-kontrolerako neurri masiboen hedapen oportunistak bat ari gara bizitzen, eta neurri horiek oso lotuta daude biztanleriaren fluxu masiboen gatazkarekin, errefuxiatuen zutabeekin eta Hegoalde Globalaren ustiapena are gehiago sakontzeko behararekin.

Espainiako Estatuak zorpetzearen bidez eta itzulketa bermatuko duten neurrien truke Europako funtsak jasotzeko hautagai bada (azkenean hartuko den tresna teknikoaren izena eta hasierako zehaztapenak dira orain *stand by*-an mantentzen dituenak), kontuan izan dezagun hori mila aldiz drakoniarragoa izango dela, kapitalaren balorizazio eta metaketarako eskaera gehigarria garrantzitsua ez den munduko lekuetan. Eta ez dezagun ahaztu, halaber, itzalaldi informatiboa izanik ere, testuinguru europarrean NATO oso presente dagoela: bai osasun-krisiaren hasieran kontinentean egiten dituen maniobren kointzidentzia dela eta, bai biztanleria-mugimenduak kontrolatzeko "big data" tresnekin laguntzeko egin duen eskaintza dela eta. Gogora dezagun NATOren "Urban Operations in the Year 2020" txostena, 2014an argitaratua; gogora dezagun, halaber, 2010ean (krisia hasi eta bi urtera) Espainiako Estatuan 194/2010 Errege Dekretua argitaratu zela, lurraldea militarizatzeko bidea ireki zuena eta militarrek agintari zibil bihurtu zituen.

-Historiak erakutsi digu krisiak unek kapitalaren kontraesanak areagotzeko unek direla, eta horietan mugimendu iraultzaileak inoiz baino gehiago sakondu behar duela bere lan politikoan. Zein dira premiazko lan politikoak emakume proletarioari dagokionez?

Gure betebeharrak politikoak, haustura eta gauzen egoerarekin bat ez datozen sektoreetatik garatzen saiatu garen berberak dira. Premiazko lana dugu borroka ideologikoan, langile klasearentzako klase politikak artikulatzeko kohesio politikoan, ezin dugu praktikan "klase-ertainaren" ideia koldarrak erreproduzitzen dituzten hiritartasun dinamiketan nahastu. Ekoizpenaren eta kapitalarentzat kritikoa diren lekuen kontrolean eragiteko gaitasuna eta presio politikoa irabazi behar ditugu. Gaur, inoiz baino gehiago, bizitza defendatu behar da, baina ez edozein bizitza, bizitza duin bat baizik, eta gure lana, esango nuke, kritikoa izango dela emakume langileentzat bizitza duin hori eskaintzeko kontentzio sozialerako proposamen erreformisten mugak azaltzean.

Lotura internazionalistak indartu behar ditugu, honen inguruan ere hausturak sortzen saiatuko direlako. Krisi politiko baten aurrean gaude, erretorika leun horien zilegitasuna eta baliaezintasuna erakusteko krisi baten aurrean gaude, indar metaketarako argumentuz eta legitimitatez hornituko gaituen kontakizun argi bat eskaintzeko urrezko aukera bat da. Ez dugu indarririk metatuko argi hitz egin gabe, arazoaren erroa adierazi gabe, teknizismoetan edo irtenbide partzialetan galduz, erreferenteak izan behar dugu gertatzen ari dena eskuragarri bihurtzeko eta, azalpen horrekin batera, erantzuna emateko mekanismo politikoak eta antolakuntza mekanismoak eskaintzen. Eta hau konfinamendutik irten aurretik egin beharko genukeen zerbait da. Zaila da, eta hori saihesteko zerbait egiten ez badugu, osasun krisiaren kudeaketa zalantzarriaren ondorioz sakrifikatutako askatasun politikoak izango dira berreskuratzen azkenak. Kudeaketa hau, une batzuetan emergentzia egoera baten aurrean erantzuteko bitarteko publiko eta pribatuen mobilizazioa baino, salbuespen-egoera bat gogorarazten duena baita.